

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ORIGINAL PAPER

Η επίδραση ενός ενημερωτικού/ εκπαιδευτικού προγράμματος σε φοιτητές επαγγελματιών υγείας αναφορικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών

ΣΚΟΠΟΣ Η διερεύνηση των γνώσεων και των στάσεων των φοιτητών επαγγελματιών υγείας πριν και μετά την εφαρμογή ενός σύντομου ενημερωτικού/εκπαιδευτικού προγράμματος σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών, καθώς και της αναγκαιότητας για εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση αναφορικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών. **ΥΛΙΚΟ-ΜΕΘΟΔΟΣ** Τον μελετώμενο πληθυσμό αποτέλεσαν 201 φοιτητές επαγγελματιών υγείας, οι οποίοι έλαβαν μέρος σε εκπαιδευτική παρέμβαση (παρακολούθηση εκπαιδευτικού video για τη δωρεά οργάνων και ιστών). Αναπτύχθηκε ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε στοιχεία-ερωτήσεις από σταθμισμένα εργαλεία αναφορικά με τις στάσεις και τις γνώσεις φοιτητών επαγγελματιών υγείας σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών. Εφαρμόστηκαν στατιστικοί έλεγχοι σε διμεταβλητό και πολυμεταβλητό επίπεδο, ενώ η ανάλυση των δεδομένων διενεργήθηκε με το λογισμικό πρόγραμμα Statistical Package for Social Sciences (IBM SPSS), έκδοση 20.0. **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ** Η συνολική βαθμολογία γνώσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών εμφάνισε στατιστικά σημαντική αύξηση μετά την παρέμβαση ($p < 0,001$). Ωστόσο, η βαθμολογία θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών δεν εμφάνισε στατιστικά σημαντική αύξηση με την πάροδο του χρόνου (μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση) ($p = 0,623$). Η αύξηση της ηλικίας σχετιζόταν με αύξηση της βαθμολογίας θετικών στάσεων όσον αφορά στη δωρεά οργάνων και ιστών ($p < 0,001$). Περισσότερο από το 1/3 των συμμετεχόντων (38,8%) θα επιθυμούσε να εγγραφεί στο μητρώο δωρητών της χώρας πριν από την ενημέρωση/εκπαίδευση, με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται σημαντικά (49,5%) μετά την ενημέρωση/εκπαίδευση. **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ** Η σωστή πληροφόρηση και η εκπαίδευση αναφορικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών αναδεικνύει τη σημαντικότητά της στην αλλαγή της στάσης απέναντι στον θεσμό.

Η διαδικασία μεταμόσχευσης οργάνων και ιστών εξελίσσεται μέσα στα χρόνια ραγδαία, καθώς οι εξελίξεις στην ιατρική επιστήμη σε συνδυασμό με την τεχνολογία αυξάνουν τις πιθανότητες να σωθεί ένας ασθενής, να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του, αλλά και να αυξήσει το προσδόκιμο επιβίωσης. Παρ'όλο που υπάρχει μεγάλη ζήτηση για μεταμόσχευση οργάνων, τα διαθέσιμα μοσχεύματα δεν επαρκούν και ο κατάλογος αναμονής για τους λήπτες αυξάνει δραματικά.¹

Η σοβαρή έλλειψη μοσχευμάτων και η άρνηση εγγραφής στο μητρώο δωρητών φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την έλλειψη σωστής πληροφόρησης του κοινού.² Στην

Ευρώπη, μόνο το 2018 καταγράφηκαν >150.000 ασθενείς σε κατάλογο αναμονής για μεταμόσχευση οργάνων. Ωστόσο, ο αριθμός των μεταμοσχευμένων το ίδιο έτος ήταν μόνο 34.221.³

Λυπηρό είναι το γεγονός ότι η Κύπρος και η Ελλάδα βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά στη μεταμόσχευση από εγκεφαλικά νεκρούς δότες, με την Κύπρο να δεσπόζει στις πρώτες θέσεις σχετικά με τις μεταμοσχεύσεις νεφρών από ζώντες δότες.^{4,5}

Πληθώρα ερευνών ανά τον κόσμο έχει ασχοληθεί με το πρόβλημα της έλλειψης των μοσχευμάτων.⁶ Τα αποτελέσματα των ερευνών δείχνουν την επιτακτική ανάγκη για

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2022, 39(6):832-837
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2022, 39(6):832-837

Β. Στυλιανού,¹
Ο. Κωνσταντακοπούλου,²
Δ. Καϊτελίδου,²
Α. Σκίτσου,³
Γ. Χαραλάμπους^{1,4}

¹Τμήμα Νοσηλευτικής, Frederick University, Λευκωσία, Κύπρος

²Τμήμα Νοσηλευτικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, Ελλάδα

³Σχολή Επιστημών Υγείας, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Διοίκηση Υπηρεσιών και Μονάδων Υγείας, Frederick University, Λευκωσία, Κύπρος

⁴Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών, Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών «Ιπποκράτειο», Αθήνα, Ελλάδα

The impact of an educational program on organ and tissue donation addressed to students of the health professions

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Δωρεά οργάνων
Εκπαίδευση
Φοιτητές επαγγελματιών υγείας

Υποβλήθηκε 14.12.2021
Εγκρίθηκε 31.12.2021

σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση των φοιτητών επαγγελματιών υγείας σχετικά με τη δωρεά και τη μεταμόσχευση οργάνων. Η απουσία επαρκούς εκπαίδευσης μέσα από τα προγράμματα σπουδών συνιστά μεγάλο εμπόδιο για τη σωστή πληροφόρηση και την προώθηση της θετικής στάσης απέναντι στη δωρεά οργάνων και ιστών.⁶ Μελέτες έδειξαν ότι οι φοιτητές που δεν είχαν επαρκή γνώση εμφάνιζαν αρνητική στάση στο να γίνουν δωρητές οργάνων.⁷ Παρόλα αυτά, οι φοιτητές φάνηκε να δηλώνουν προθυμία στην αύξηση των μαθημάτων σχετικά με τις μεταμοσχεύσεις και τη δωρεά οργάνων.⁸

Η διαχρονική εκπαίδευση είχε και έχει ως απώτερο σκοπό της την αλλαγή των συμπεριφορών του πληθυσμού. Η εκπαίδευση είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την προώθηση θετικών συμπεριφορών στην αλλαγή των στάσεων του πληθυσμού απέναντι στον θεσμό της δωρεάς και της μεταμόσχευσης οργάνων. Το μοντέλο πεποιθήσεων στην υγεία έχει σκοπό να προβλέψει τις συμπεριφορές των ατόμων που σχετίζονται με την υγεία, σε σχέση με τις πεποιθήσεις τους.^{6,7} Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την προώθηση υγιών συμπεριφορών για την πρόληψη ενός τόσο σοβαρού ζητήματος υγείας, που έχει αντίκτυπο στο σύνολο του πληθυσμού. Ο συνδυασμός με το θεωρητικό μοντέλο αλλαγής συμπεριφοράς συνιστά σημαντικό εργαλείο για την εκπαίδευση του πληθυσμού. Μέσα από το εν λόγω μοντέλο καταγράφονται τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, οι νόρμες και το επίπεδο αντίληψης των ατόμων μιας κοινότητας. Επομένως, από την καταγραφή αυτών των δεδομένων μπορεί να δημιουργηθεί ένα σωστά δομημένο πλάνο εκπαίδευσης για την αλλαγή της αρνητικής συμπεριφοράς απέναντι σε ένα σημαντικό πρόβλημα.^{6,7,9,10}

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Σχεδιασμός μελέτης

Διενεργήθηκε ποσοτική μελέτη σε δείγμα 201 φοιτητών επαγγελματιών υγείας (δείγμα ευκολίας). Η έρευνα διεξήχθη στην Κύπρο και η συλλογή των δεδομένων διήρκεσε 6 μήνες, από τον Δεκέμβριο του 2020 μέχρι τον Μάιο του 2021. Η συμμετοχή των φοιτητών ήταν ανώνυμη και εθελοντική τηρώντας πλήρως όλες τις αρχές ηθικής και δεοντολογίας που ισχύουν στις βιοϊατρικές επιστήμες και λαμβάνοντας υπ' όψιν την εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) σχετικά με τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων στη μελέτη. Για την εκπόνηση της έρευνας ελήφθη η σχετική άδεια από την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου (αρ. φακ. ΕΕΒΚΕΠ 20/20.01.45).

Συλλογή δεδομένων

Αναπτύχθηκε ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε κοινωνικο-

δημογραφικά στοιχεία και ερωτήσεις αναφορικά με τις γνώσεις και τις στάσεις ως προς τη δωρεά οργάνων και ιστών. Το ερωτηματολόγιο προέκυψε από την επεξεργασία ερωτήσεων προερχόμενων από σχετικές μελέτες και ελήφθη η άδεια για τη συμπεριληψή τους στο παρόν εργαλείο. Έγινε μετάφραση προς τις δύο κατευθύνσεις (forward and backward translation) για τη διαπολιτισμική προσαρμογή του ερωτηματολογίου.

Για τους σκοπούς της μελέτης πραγματοποιήθηκε ενημερωτική/εκπαιδευτική παρέμβαση με την προβολή video σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών, το οποίο αφορούσε σε ευρύτερες γνώσεις και γενικές πληροφορίες σχετικά με το θέμα, καθώς και στη μαρτυρία ενός μεταμοσχευμένου καρδιάς. Το ερωτηματολόγιο αναφορικά με τις γνώσεις και τις στάσεις δόθηκε προς συμπλήρωση πριν από την έναρξη και μετά τη λήξη της παρέμβασης.

Στατιστική ανάλυση

Οι κατηγορικές μεταβλητές παρουσιάζονται ως απόλυτες (n) και σχετικές (%) συχνότητες, ενώ οι ποσοτικές μεταβλητές παρουσιάζονται ως μέση τιμή (τυπική απόκλιση) ή ως διάμεσος (εύρος). Ο έλεγχος των Kolmogorov-Smirnov και τα διαγράμματα κανονικότητας χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο της κανονικής κατανομής των ποσοτικών μεταβλητών. Πραγματοποιήθηκε ανάλυση διασποράς για επαναλαμβανόμενες μετρήσεις (analysis of variance for repeated measures) για τη διερεύνηση των μεταβολών στη συνολική βαθμολογία γνώσεων (σωστών απαντήσεων) όσον αφορά στη δωρεά οργάνων και ιστών και στη βαθμολογία θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών. Η ανάλυση αφορά σε δύο φάσεις, πριν και μετά την προβολή του εκπαιδευτικού video για τη δωρεά οργάνων και ιστών. Το αμφίπλευρο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε ίσο με 0,05. Η ανάλυση των δεδομένων διενεργήθηκε με το Statistical Package for Social Sciences (IBM SPSS), έκδοση 20.0.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Τον μελετώμενο πληθυσμό αποτέλεσαν 201 φοιτητές επαγγελματιών υγείας. Το 32% ήταν άνδρες και το 68% γυναίκες, με μέση ηλικία τα 24,8 έτη (standard deviation [SD]=6,3). Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν άνεργοι (65%) και στην πλειονότητά τους (85,4%) ήταν φοιτητές προπτυχιακής εκπαίδευσης. Επίσης, το 41% ήταν φοιτητές Νοσηλευτικής, το 54% φοιτητές στη Φαρμακευτική Σχολή και το 5% φοιτούσε σε άλλους κλάδους επαγγελματιών υγείας.

Γνώσεις σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών

Οι συνολικές βαθμολογίες των γνώσεων (σωστών απαντήσεων) σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών πριν και μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση παρουσιάζονται στον πίνακα 1. Αναφορικά με τις γνώσεις για τη δωρεά οργάνων

Πίνακας 1. Οι συνολικές βαθμολογίες γνώσεων (σωστών απαντήσεων) σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών πριν και μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση.

	Συνολική βαθμολογία γνώσεων (σωστών απαντήσεων) σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών (τυπική απόκλιση)	Τιμή p
Πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση	41,0 (19,0)	<0,001
Μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση	50,6 (17,8)	

και ιστών βρέθηκε σημαντική αύξηση της βαθμολογίας γνώσεων μετά την προβολή του εκπαιδευτικού video ($p < 0,001$).

Επίσης, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της βαθμολογίας γνώσεων και του επιπέδου εκπαίδευσης ($p = 0,024$) και της εργασιακής κατάστασης ($p = 0,026$) των φοιτητών επαγγελματιών υγείας. Πιο συγκεκριμένα, οι φοιτητές μεταπτυχιακού επιπέδου εμφάνισαν αύξηση της μέσης συνολικής βαθμολογίας γνώσεων (σωστών απαντήσεων) σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών σε στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους φοιτητές βασικού πτυχίου και οι εργαζόμενοι φοιτητές εμφάνισαν αύξηση της μέσης συνολικής βαθμολογίας γνώσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών σε στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους άνεργους φοιτητές.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης (πίν. 2), η αύξηση του έτους φοίτησης σχετιζόταν με αύξηση της συνολικής βαθμολογίας γνώσεων (σωστών απαντήσεων) για τη δωρεά οργάνων και ιστών ($p = 0,034$), οι φοιτητές που δεν εργάζονταν είχαν μικρότερη συνολική βαθμολογία γνώσεων (σωστών απαντήσεων) για τη δωρεά οργάνων και ιστών σε σχέση με τους φοιτητές που εργάζονταν ($p = 0,001$) και η αύξηση της βαθμολογίας θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση σχετιζόταν με αύξηση της συνολικής βαθμολογίας γνώσεων (σωστών απαντήσεων) για τη δωρεά οργάνων και ιστών ($p < 0,001$).

Πίνακας 2. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη συνολική βαθμολογία γνώσεων (σωστών απαντήσεων) σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών.

	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
Έτος φοίτησης	2,260	0,175 έως 4,345	0,034
Επαγγελματική κατάσταση	-8,819	-14,127 έως -3,510	0,001
Βαθμολογία θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση	10,714	5,344 έως 16,084	<0,001

Στάσεις σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών

Σύμφωνα με την ανάλυση διασποράς για επαναλαμβανόμενες μετρήσεις, η βαθμολογία θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών δεν εμφάνισε στατιστικά σημαντική αύξηση με την πάροδο του χρόνου (μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση) ($p = 0,623$) (πίν. 3). Στατιστικά σημαντική σχέση διαπιστώθηκε μεταξύ της μεταβολής της βαθμολογίας θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών και της εθνικότητας ($p = 0,027$). Πιο συγκεκριμένα, οι φοιτητές μη κυπριακής καταγωγής εμφάνισαν αύξηση της μέσης βαθμολογίας θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών σε στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους φοιτητές κυπριακής καταγωγής.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών. Η αύξηση της ηλικίας σχετιζόταν με αύξηση της βαθμολογίας θετικών στάσεων για τη δωρεά οργάνων και ιστών ($p < 0,001$), οι φοιτητές που έμεναν στην Ελλάδα είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία θετικών στάσεων όσον αφορά στη δωρεά οργάνων και ιστών σε σχέση με τους φοιτητές που διέμεναν στην Κύπρο ($p < 0,001$), οι φοιτητές μεταπτυχιακού επιπέδου είχαν μικρότερη βαθμολογία θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών έναντι των φοιτητών βασικού πτυχίου ($p = 0,004$) και η αύξηση της συνολικής βαθμολογίας γνώσεων (σωστών απαντήσεων) πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση σχετιζόταν με αύξηση της βαθμολογίας θετικών στάσεων

Πίνακας 3. Οι συνολικές βαθμολογίες θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών πριν και μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση.

	Συνολική βαθμολογία θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών (τυπική απόκλιση)	Τιμή p
Πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση	3,2 (0,5)	0,623
Μετά την εκπαίδευση/ενημέρωση	3,3 (0,5)	

Πίνακας 4. Πολυμεταβλητή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή τη βαθμολογία θετικών στάσεων σχετικά με τη δωρεά οργάνων και ιστών.

	Συντελεστής b	95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον b	Τιμή p
Ηλικία (σε έτη)	0,021	0,011 έως 0,031	<0,001
Τόπος μόνιμης διαμονής	0,219	0,100 έως 0,338	<0,001
Επίπεδο εκπαίδευσης	-0,273	-0,456 έως -0,090	0,004
Συνολική βαθμολογία γνώσεων (σωστών απαντήσεων) πριν από την εκπαίδευση/ενημέρωση	0,006	0,003 έως 0,010	<0,001

για τη δωρεά οργάνων και ιστών ($p < 0,001$). Περισσότερο από το 1/3 των συμμετεχόντων (38,8%) θα επιθυμούσαν να εγγραφούν στο μητρώο δωρητών της χώρας πριν από την ενημέρωση/εκπαίδευση, με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται σημαντικά (49,5%) μετά την ενημέρωση/εκπαίδευση.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στη βιβλιογραφία συναντάται πληθώρα ερευνών που ασχολούνται με τον θεσμό της δωρεάς οργάνων και, συγκεκριμένα, με τους τρόπους που μπορεί μια χώρα να αυξήσει τη διαθεσιμότητα σε προς μεταμόσχευση όργανα. Αρκετές από αυτές επικεντρώνονται σε φοιτητές επαγγελματιών υγείας, αφού αποτελούν την πλέον έγκυρη και σημαντική πηγή πληροφόρησης αλλά και το πλέον σημαντικό εργαλείο για την προώθηση του θεσμού.¹¹

Στην παρούσα μελέτη φάνηκε ότι, με το πέρας του ενημερωτικού προγράμματος, το ποσοστό των συμμετεχόντων που θεωρούσε σημαντικό να σώσει τη ζωή κάποιου –μέσα από τη διαδικασία της δωρεάς οργάνων– αυξήθηκε σημαντικά. Παρόμοιες έρευνες έδειξαν ότι ο συνδυασμός εκπαιδευτικών παρεμβάσεων αυξάνει σημαντικά τη θετική στάση και την προθυμία των φοιτητών επαγγελματιών υγείας. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα των μελετών έδειξαν ότι οι φοιτητές αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα του θεσμού με την πάροδο του χρόνου.¹²

Η απόφαση ενός ατόμου να εγγραφεί στον κατάλογο δωρητών επηρεάζεται σημαντικά από τα διλήμματα και τους προβληματισμούς που διέπουν τη δωρεά οργάνων και ιστών. Η θέση της θρησκείας κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο, επηρεάζοντας την απόφαση των ατόμων για τη δωρεά των οργάνων τους.^{11,12} Πράγματι, πολλές μελέτες φάνηκαν να συμφωνούν στο ότι οι συμμετέχοντες δεν γνώριζαν εξ αρχής τη θέση της θρησκείας τους, με αποτέλεσμα η άγνοιά τους αυτή να συνιστά εμπόδιο στην ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στον θεσμό. Μετά από τη σωστή πληροφόρηση, που αποκτάται μέσω των προγραμμάτων, οι φοιτητές γνωρίζοντας τη θέση της Εκκλησίας για τη δωρεά οργάνων φάνηκε να γίνονται περισσότερο θετικοί.^{12,13} Ωστό-

σο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, μετά την προαναφερθείσα παρέμβαση, μεγάλο ποσοστό των φοιτητών θεώρησε πως η θρησκεία δεν συνδέεται με τον θεσμό της δωρεάς οργάνων και ιστών. Σημαντικό είναι βέβαια να αναφερθεί ότι στην παρούσα έρευνα, ενώ οι φοιτητές πληροφορήθηκαν εκτενώς για τη θέση της Εκκλησίας, η απόφασή τους για τη δωρεά οργάνων και ιστών δεν συνδέθηκε πλήρως με τη σχετική πληροφόρηση.

Στόχος πολλών ερευνών ήταν η αύξηση του αριθμού των φοιτητών επαγγελματιών υγείας που θα αποκτούσαν την κάρτα δωρητή οργάνων. Αν και οι σχετικές έρευνες κατέδειξαν σημαντική αύξηση στις γνώσεις και προώθηση της θετικής στάσης απέναντι στη δωρεά οργάνων, δεν υπήρξε ιδιαίτερη αύξηση των ατόμων που έκαναν πράξη την εγγραφή τους στο μητρώο δωρητών.^{12,14,15} Το ίδιο εύρημα διαπιστώθηκε και στην παρούσα έρευνα. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει κομβικό σημείο για τους καθ' ύλην αρμόδιους στον τομέα της δωρεάς και της μεταμόσχευσης οργάνων ώστε να βρεθούν τρόποι βελτίωσης της κατάστασης και επίλυσης του προβλήματος.

Τα ευρήματα των μελετών σε διάφορες χώρες ανάμεσα σε φοιτητές επαγγελματιών υγείας έδειξαν ότι ο μελετώμενος πληθυσμός δήλωσε σε μεγάλο ποσοστό ότι στο πρόγραμμα σπουδών τους δεν υπήρξαν ικανοποιητικές πληροφορίες σχετικά με το θέμα της μεταμόσχευσης και της δωρεάς οργάνων.^{16,17} Η προθυμία τους, ωστόσο, να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα ήταν μεγάλη.^{8,18,19} Στην παρούσα έρευνα, μεγάλο ποσοστό των φοιτητών δήλωσε ότι μέσα από το πρόγραμμα σπουδών του δεν είχε λάβει καθόλου ή είχε περιορισμένες πληροφορίες αναφορικά με τη δωρεά και τη μεταμόσχευση οργάνων και ιστών.

Η αύξηση των δωρητών στα εθνικά μητρώα δωρητών οργάνων αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την αύξηση του αριθμού των συνανθρώπων μας που θα επωφεληθούν από τις μεταμοσχεύσεις.

Οι φοιτητές επαγγελματιών υγείας αποτελούν τη βάση για την αύξηση και τη βελτίωση των γνώσεων και των στάσεων του πληθυσμού σχετικά με τη δωρεά οργάνων και

ιστών.^{18,20,21} Βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, κοντά στους ασθενείς και στις οικογένειές τους καθ' όλη τη διάρκεια της νοσηλείας τους. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση συνιστά το βασικό συστατικό για τη σωστή ενημέρωση και την ανάπτυξη μιας περισσότερο θετικής στάσης απέναντι στη δωρεά οργάνων και ιστών.^{22–24}

Επενδύοντας σε εκπαιδευτικά προγράμματα αναφορικά με τους φοιτητές επαγγελματιών υγείας, η αλλαγή συμπεριφοράς στην προώθηση υγιών συμπεριφορών θα

επιφέρει άμεσα αποτελέσματα και στην προαγωγή της υγείας συνολικά.

Περιορισμό της μελέτης αποτέλεσε το γεγονός ότι το δείγμα συλλέχθηκε μόνο από ένα πανεπιστήμιο της Κύπρου, καθώς η πρόσβαση σε άλλα ιδρύματα ήταν δύσκολη. Συνεπώς, το δείγμα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό για τους φοιτητές επαγγελματιών υγείας όλης της χώρας. Να αναφερθεί ότι λόγω πανδημίας η συλλογή των δεδομένων και η παρέμβαση έγιναν εξ αποστάσεως.

ABSTRACT

The impact of an educational program on organ and tissue donation addressed to students of the health professions

V. STYLIANOU,¹ O. KONSTANTAKOPOULOU,² D. KAITELIDOU,² A. SKITSOU,³ G. CHARALAMBOUS^{1,4}

¹Department of Nursing, Frederick University of Nicosia, Nicosia, Cyprus, ²Department of Nursing, Center for Health Services Management and Evaluation, National and Kapodistrian University of Athens, Athens, Greece, ³School of Health Science, Department of Health Management, Frederick University of Nicosia, Nicosia, Cyprus, ⁴"Ippokratio" General Hospital of Athens, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2022, 39(6):832–837

OBJECTIVE To explore the knowledge and attitudes of students in the health professions, before and after the implementation of a short informational/educational program about organ and tissue donation, and the need for training and increased awareness regarding organ and tissue donation. **METHOD** The study was conducted with 201 students of the health professions, who initially filled in the study questionnaire, then took part in the intervention (an educational video about organ donation), after which they completed the same questionnaire again. The questionnaire that was developed for the study included questions from valid structured instruments regarding the knowledge and attitudes of students about organ and tissue donation. Statistical analysis was conducted at the bi-variable and multivariate levels. Data analysis was performed using the Statistical Package for Social Sciences (IBM SPSS, version 20.0). **RESULTS** A statistically significant increase in the overall score of knowledge about organ and tissue donation was demonstrated after the educational intervention ($p < 0.001$). The score on positive attitudes about organ and tissue donation showed no increase after the intervention ($p = 0.623$). Greater age was associated with higher scores on positive attitudes regarding organ and tissue donation ($p < 0.001$). Before the intervention, more than 1/3 of the participants (38.8%) reported that they would like to register in the donor register of the country, with this percentage increasing significantly, to 49.5%, after the intervention session. **CONCLUSIONS** Appropriate information and education on organ and tissue donation can improve the level of knowledge of students in the health professions, and their attitudes towards the institution.

Key words: Education, Health professions, Organ donation, Students

Βιβλιογραφία

1. VANHOLDER R, DOMÍNGUEZ-GIL B, BUSIC M, CORTEZ-PINTO H, CRAIG JC, JAGER KJ ET AL. Organ donation and transplantation: A multi-stakeholder call to action. *Nat Rev Nephrol* 2021, 17:554–568
2. STYLIANOU V, MPELLOU P, GALANIS P, CHARALAMBOUS G. Knowledge and attitudes of the general population of Limassol, regarding organ donation. *To Vima tou Asklipiou* 2019, 18:228–242
3. SCHOLZ N. Organ donation and transplantation: Facts, figures and European Union action. PE 646.363. European Parliamentary Research Service, 2020:7–10
4. CYPRUS TRANSPLANT ASSOCIATION. Transplantation. Cyprus Transplant Association, Nicosia, 2019
5. INTERNATIONAL REGISTRY IN ORGAN DONATION AND TRANSPLANTATION (IRODaT). Cyprus case, 2018–2020
6. MIROWSKY J, ROSS CE. Education social status and health. *Am*

- J Soc* 2017, 110:1511–1513
7. NIEMINEN T, PRÄTTÄLÄ R, MARTELIN T, HÄRKÄNEN T, HYYPPÄ MT, ALANEN E ET AL. Social capital, health behaviours and health: A population-based associational study. *BMC Public Health* 2013, 13:613
 8. KIM M, SHIN M. Effect of educational program on knowledge, attitude, and willingness of nursing students for hematopoietic stem-cell donation. *Int J Environ Res Public Health* 2019, 16:3696
 9. GHAFARI M, RAKHSHANDEROU S, NAJAFIZADEH K, RAMEZANKHANI A, LATIFI M. Determinants of medical students for intention to organ donation: Application of theory of planned behavior. *Saudi J Kidney Dis Transpl* 2019, 30:1375–1380
 10. CONNER M. Theory of planned behavior. In: Tenenbaum G, Eklund RC (eds) *Handbook of sport psychology*. 4th ed. John Wiley & Sons, Inc, Hoboken, NJ, 2020:1–18
 11. SALWA AM. Effect of educational intervention on knowledge and attitude of nursing students regarding organ transplantation: A pilot study. *J Nurs Health Sci* 2017, 6
 12. VALIEE S, NAIRI B, BAHMANPOUR K, DEHGHANI S. Effect of blended education on nursing students' awareness and attitude towards organ donation: A Solomon four group study. *Strives Dev Med Educ* 2018, 15:e79938
 13. SEELAN GS, SHARMA E. Effect of structured teaching programme regarding organ donation on knowledge and attitude among nursing students. *Int J Recent Sci Res* 2016, 7:12464–12467
 14. MPOXTI N. Impact of an educational program on changing attitudes and beliefs about organ donation to medical and nursing students: Strategies for increasing the number of donors in Greece. Doctoral research, 2017
 15. POTENZA R, GUERMANI A, PELUSO M, CASCIOLA A, GINOSA I, SPERLINGA R ET AL. Effectiveness of an education program on donation and transplant aimed at students of the nursing degree course. *Transplant Proc* 2015, 47:2097–2101
 16. PATTHI B, JAIN S, SINGLA A, SINGH S, KUNDU H, SINGH K. Beliefs and barriers for organ donation and influence of educational intervention on dental students: A questionnaire study. *J Indian Assoc Public Health Dent* 2015, 13:58–62
 17. RICCETTO E, BOIN ISFF. The effectiveness of current informative material in improving awareness and opinion of undergraduate students towards organ donation: A comparative, randomized survey study. *Clinics (Sao Paulo)* 2019, 74:e743
 18. RADUNZ S, BENKÖ T, STERN S, SANER FH, PAUL A, KAISER GM. Medical students' education on organ donation and its evaluation during six consecutive years: Results of a voluntary, anonymous educational intervention study. *Eur J Med Res* 2015, 20:23
 19. ALLAHVERDI TD, ALLAHVERDI E, AKKUŞ Y. The knowledge of nursing students about organ donation and the effect of the relevant training on their knowledge. *Transplant Proc* 2020, 52:2877–2882
 20. MURAKAMI M, FUKUMA S, IKEZOE M, LIZUKA C, IZAWA S, YAMAMOTO S ET AL. Effects of structured education program on organ donor designation of nursing students and their families; a randomized controlled trial. *Clin Transplant* 2016, 30:1513–1519
 21. FONTANA F, MASSARI M, GIOVANNINI L, ALFANO G, CAPPELLI G. Knowledge and attitudes toward organ donation in health care undergraduate students in Italy. *Transplant Proc* 2017, 49:1982–1987
 22. BIJANI M, HAMIDIZADEH S, ROSTAMI K, HAGHSHENAS A, MOHAMMADI F, GHASEMI A ET AL. Evaluation of the effect of clinical scenario-based educational workshop and reflection on the knowledge and attitude of head nurses and clinical supervisors toward in the brain death and organ donation. *Electron J Gen Med* 2020, 17:em233
 23. REED AJM, BALDWIN-SMITH R, ARWYN-JONES J, KNIGHT S, QUIROGA I. The educational value and emotional impact on medical students after participating in transplant organ retrieval. *Prog Transplant* 2021, 31:27–31
 24. LEI L, LIN L, DENG J, DONG H, LUO Y. Developing an organ donation curriculum for medical undergraduates in China based on theory of planned behavior: A Delphi method study. *Ann Transplant* 2020, 25:e922809
- Corresponding author:*
- V. Stylianou, 52 T. Potamianou street, Kato Polemidia, 4155 Limassol, Cyprus
e-mail: stylianou.vas@outlook.com